

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Козіна Сергія Миколайовича на дисертацію Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Реалізація мобілізаційних заходів є складним та багатоаспектним процесом, який стосується багатьох сфер суспільного життя. Особливо гостро ця проблема стоїть в рамках мобілізації громадян, адже досить часто вона супроводжується порушенням їх особистих, економічних, сімейних інтересів, тощо. Зауважимо, що захист прав мобілізованих є важливим для забезпечення соціальної справедливості, зміцнення довіри до державних інституцій і дотримання принципів верховенства права навіть у кризових умовах. Недотримання цих прав може викликати соціальну напругу, підірвати моральний дух населення та створювати негативний імідж держави на міжнародній арені. Разом із тим, для того, щоб захистити свої права, мобілізовані особи мають право залучати представників, якими, переважно, виступають адвокати. Саме останні, як вбачається, на професійному рівні здатні захистити права осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства. Таким чином, не може викликати сумнівів, що дисертаційне дослідження Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства» є актуальним, своєчасним та таким, що здатне вирішити низку проблем теоретичного та практичного характеру у цій сфері.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; Стратегії воєнної безпеки України, що була затверджена Указом

Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021; Стратегії розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки, затвердженої рішенням Ради адвокатів України від 2 липня 2021 року № 38. Дисертацію виконано в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертаційна робота Решетки Д.О. поглиблює і доповнює існуючий масив знань щодо представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Решетки Д.О. ґрунтується на використанні сучасної методології пізнання складних правових явищ, яка передбачає поєднання як загальнонаукових, так і спеціальних наукових методів, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Нормативно-правовим підґрунтям дисертаційної роботи є Конституція України, кодифіковані нормативно-правові акти, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на

регулювання правовідносин, які виникають у процесі представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства. *Науково-теоретичне підґрунтя* становлять праці фахівців з адміністративного, адміністративно-процесуального, конституційного права тощо. У процесі підготовки дисертаційного дослідження було використано напрацювання вчених з інших галузевих дисциплін, зокрема теорії управління, філософії, соціології, психології тощо. *Інформаційну та емпіричну основу* роботи становлять періодичні видання, статистичні матеріали тощо. Крім того, у межах проведення дослідження використано власний досвід роботи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першою спробою комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність, зміст та особливості представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- вперше, запропоновано авторське визначення поняття адміністративних правовідносин у сфері мобілізації, якими слід вважати регламентовані нормами адміністративного права суспільно-правові відносини, що виникають з питань виконання публічних функцій і завдань у сфері проведення мобілізації, однією зі сторін яких завжди є уповноважені публічно-владні суб'єкти, що мають право на застосування заходів і засобів державного примусу, а іншою – переважно особи, які підлягають мобілізації; розкрито особливості правового статусу адвокатів у системі суб'єктів представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; сформульовано поняття адміністративно-процесуальної правосуб'єктності сторін у сфері мобілізації, на підставі чого встановлено, що вказана категорія є складною за своєю сутністю та

передбачає три рівні: 1) базову правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб; 2) загальнопроцесуальну правосуб'єктність учасників адміністративної справи; 3) спеціальну правосуб'єктність позивача чи відповідача (с.24);

- констатовано, що представництво інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства, – це регламентована нормами адміністративного процесуального законодавства модель процесуальних правовідносин, за якої уповноважений суб'єкт вчиняє процесуальні дії, приймає участь у розгляді адміністративної справи на користь особи, на яку Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» покладаються спеціальні обов'язки, та яка звертається до органів адміністративної юстиції з метою забезпечення, захисту та реалізації своїх прав та інтересів в сфері мобілізації (с.81);

- встановлено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність є основним чинником, який дає можливість суб'єкту права вступати у процесуальні правовідносини у межах адміністративного судочинства. Саме на підставі неї встановлюється та розмежовується правовий статус суб'єктів адміністративного процесу. Її головними складовими виступає здатність мати (правоздатність) та безпосередньо здійснювати, реалізовувати (дієздатність) процесуальні права та обов'язки (с.135);

- з'ясовано, що особливостями процедури розгляду публічно-правового спору у сфері мобілізації за участі адвоката у межах адміністративного судочинства, є наступні: 1) наявності в адвокатів спеціального інструменту збору інформації і відомостей – адвокатського запиту, що має спеціальний порядок розгляду та гарантії виконання суб'єктами до яких його адресовано; 2) адвокат має право подавати адміністративний позов від імені особи, яка бажає оскаржити рішення чи дії органів державної влади в сфері мобілізації, але за умови обов'язкового підтвердження легальності факту представництва паралельно із поданням позову; 3) адвокат є суб'єктом, на якого розповсюджуються обов'язки в сфері використання та реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній

системі. Недотримання цих обов'язків веде до залишення поданих адвокатом позовів без розгляду; 4) зміна громадянином свого адвоката в ході розгляду справи дає підстави останньому клопотати про відкладення розгляду справи з метою ознайомлення із доказами, оцінкою інформації по справі і таке інше; 5) адвокати вступають у вже розпочатий судовий розгляд у справах за позовами ТЦК та СП з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації та користуються процесуальними правами та обов'язками відповідача; 6) існують спеціальні інструменти судового впливу на адвокатів у разі вчинення ними неправомірних дій або неналежного виконання непрофесійних обов'язків; 7) судові витрати на залучення адвоката розподіляються між сторонами (с.136-137);

- констатовано, що сьогодні, незважаючи на кадровий дефіцит в Збройних силах України, законодавець повинен зробити ряд кроків у напрямку посилення гарантій дотримання інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства шляхом представництва інтересів останніх адвокатом. Зазначене, як вбачається, позитивно вплине не тільки на рівень довіри громадян до держави, а й сприятиме підвищенню загального рівня правової культури та правової свідомості осіб, що підлягають мобілізації (с.172);

- запропоновано розробити «Концепцію вдосконалення мобілізаційної політики в Україні», метою якої має бути забезпечення ефективної роботи суб'єктів мобілізаційної діяльності, а також створення високого рівня готовності держави до реагування на військову загрозу з боку російської федерації. Завданнями даного нормативно-правового акту мають біти: якісне вдосконалення нормативно-правової основи для проведення мобілізації, а також реалізації мобілізаційної політики; забезпечення ефективної взаємодії між суб'єктами мобілізаційної діяльності; покращення системи фінансового, матеріально-технічного, науково-методичного та іншого забезпечення суб'єктів мобілізації; розширення просвітницьких

програм; вдосконалення системи забезпечення та захисту законних прав, свобод та інтересів осіб, що підлягають мобілізації (с.174).

Результати дослідження використовуються у практичній діяльності та освітньому процесі, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Так, додатково хотілося б уточнити: чи розглядав дисертант якісь статистичні дані, зокрема щодо порушення права, свобод та інтересів осіб, які підлягають мобілізації? Адже статистика в тому числі є важливим підтвердженням актуальності дисертаційної роботи.

2. Досить спірним є твердження про те, що «предметом публічно-правового спору в усіх перелічених прикладах, є порушення уповноваженими органами в сфері мобілізації, зокрема, центральними органами влади, територіальними центрами комплектування і соціальної підтримки, правоохоронними та іншими відомствами, прав та свобод людини і громадянина» (с.101). Адже предметом спору може бути також бездіяльність суб'єктів здійснення мобілізаційної діяльності та їх посадових осіб.

3. Окремі висновки здобувача носять суто декларативний характер. До прикладу, на сторінці 83 автор вказує, що адвокати – це представники інституту адвокатури та, фактично, його рушійні елементи. Належна реалізація цілей та функцій останнього покладає на адвокатів особливі права та обов'язки, а також надає їм спеціальні інструменти для здійснення діяльності, що в сукупності зумовлює суттєві особливості правового статусу, порівняно із іншими суб'єктами, які можуть бути представниками в судовому процесі інтересів осіб, які підлягають мобілізації. Такий висновок, як вбачається, носить досить загальний характер.

4. Досліджуючи у підрозділів 3.1. дисертаційної роботи гарантії

дотримання інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства шляхом представництва інтересів останніх адвокатом здобувач робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Разом із тим, постає питання: чому автор не приділив увагу гарантіям діяльності адвокатів, адже права, зокрема щодо заборони перешкоджання адвокатській діяльності, досить часто порушуються.

5. Судячи зі списку використаних джерел, здобувач, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізував велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених, як у галузі адміністративного права, так і інших галузей права і це є дуже добре, адже ним використано сучасну наукову літературу. Однак, дисертанту варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та не боятись висловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються та можуть бути використані в: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретичних досліджень, присвячених проблемі представництва адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *правотворчій сфері* – для розроблення нових і вдосконалення діючих нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання представництва адвокатами інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *правозастосовній сфері* – з метою підвищення ефективності діяльності адвокатів у напрямі представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації, у межах адміністративного судочинства; *освітньому процесі* – у процесі підготовки навчально-методичних, лекційних матеріалів, а також підручників і навчальних

посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Конституційне право» тощо.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Решетки Д.О. були достатньо оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Отже, дисертація Решетки Дмитра Олександровича на тему: «Представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації у межах адміністративного судочинства» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
провідний науковий співробітник
громадської організації
«Академія адміністративно-правових наук»,
доктор юридичних наук, професор

Сергій КОЗІН